

Puheenjohtaja Sture Fjäder Akavan liittokokouksessa 18.5.2021

Hyvä liittokokousväki!

Kun olimme koolla marraskuussa liittokokouksessa, aloitin katsaukseni puhumalla koronapandemiasta. Palaan siihen vielä hiukan, onneksi jo valoisammissa oloissa.

Tilanne alkaa helpottua. Tartunnan saaneiden määrät laskevat ja sairaalahoitoa tarvitsevien määrät vähenevät. Rokottaminen etenee nopeasti alkuvaiheen viiveiden jälkeen. Epävarmuutta kuitenkin vielä on ja varsinkin virusmuunnokset herättävät huolta.

On tärkeää, että yhteiskuntaa avataan hallitusti ja johdonmukaisesti. Terveiden ja talouden näkökulmien on oltava yhteensovittavissa. Rajoitusten purkua koskevan suunnitelman rinnalle tarvitaan mielestämme talouden jälleenrakennusohjelma, jotta pääsemme kestävään kasvuun.

Hyvät kuulijat, seuraavaksi kommentoin puoliväliriihen päätöksiä

Valmistauduimme Akavassa huolellisesti maan hallituksen kehysriiheen, joka oli samalla puoliväliriihi. Akavan hallitus hyväksyi kehysriihitavoitteemme kokouksissaan helmi- ja maaliskuussa. Sen jälkeen viestimme ja vaikutimme aktiivisesti.

Esitimme muun muassa TKI-panostusten kasvattamista, kotitalousvähennysjärjestelmän kehittämistä, jatkuvan oppimisen välineiden käyttöönottoa sekä työttömyysturvan uudistamista.

Puoliväliriihen tuloksissa on sekä myönteistä että vähemmän myönteistä. Otan ensin esille hyvät asiat.

Kotitalousvähennyksen parantaminen oli riihen konkreettisimpia edistysaskelia. Pidämme myönteisenä, että hallitus päätti kehysriihessään lisätä vähennyksen enimmäismäärää ja nostaa korvausprosenttia. Kotitalousvähennyksen käyttöaluetta laajennetaan. Toivottavasti kokeiluista tulee pysyviä. Uskallan väittää, että Akava Works -selvityksellä vähennyksen käytöstä ja siihen liittyvistä näkemyksistä oli merkityksensä hallituksen linjauksille.

Työ- ja osaamisperusteisen maahanmuuton painoarvo kasvaa kehysriihen linjausten ansiosta. Maahanmuuttoa kasvatetaan vähintään 10 000 henkilöllä vuodessa vuoteen 2030 mennessä. Päätökset olivat linjassa tavoitteidemme kanssa. Jotta työperäisen maahanmuuton, jonka vetovastuu on työ- ja elinkeinoministeriöllä, koko potentiaali saadaan realisoitua, pitää miettiä, miten kaikki viranomaistahot saadaan toimimaan entistä paremmin yhteen yhteisen päämäärän saavuttamiseksi.

Puoliväliriihen linjaus rajasi yleishyödylliset yhteisöt mahdollisen osinkoveromuutoksen ulkopuolelle. Tämä oli tärkeää sekä ammattiyhdistyksille että tiedettä, tutkimusta ja taidetta rahoittaville säätiöille.

Käännän seuraavaksi katseen muutamaan kriittisempään huomioon. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan panostuksiin kiinnitettiin paljon huomiota ennen puoliväliriihtä, mutta tulokset jäivät varsin vähäisiksi. Parlamentaarisin työryhmän asettaminen oli tarpeen, sillä kaikkien puolueiden sitoutumista tarvitaan tulevinakin hallituskausiin. Mutta oli iso pettymys, että päätöksiä ja rahallisia panostuksia neljän prosentin bruttokansantuoteosuuden saavuttamiseksi ei tehty kehysriihessä.

Työllisyystoimissa ei edetty riittävästi. Hallitus kertoi jopa yli 40 000 uuden työllisen määrästä. Ongelmallista on, että tämä luku ei perustu aiempaan tapaan valtiovarainministeriön luotettavaan vaikutusarvioon, vaan eri ministeriöissä arvioituun potentiaaliin tai skenaarioihin. Valtiovarainministeriö on päätenyt vaikutusarviossaan noin 11 000 työlliseen. Työllisyysastetavoite, 75 prosenttia, ei näillä toimin lähene riittävän nopeasti, saati toteudu.

Työllisyystoimien tekemistä lykättiin vaalikauden lopulle, mutta asiat eivät kuitenkaan helpotu vaalikauden loppua kohden, kun seuraavat vaalit jo hämmöttävät edessä.

Kehysriihipäätöksessä linjattiin, että osaaminen ja opintososiaaliset etuudet ovat menosopeutuksen ulkopuolella. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala koskeva 35 miljoonan euron leikkaus osuu kuitenkin pääosin Suomen Akatemian kautta jaettavaan tieteen ja tutkimuksen rahoitukseen. Veikkauksen rahapelitoiminnan tuottojen väheneminen aiheuttaa sekin heikennyksiä tieteen rahoitukseen. Isot leikkaukset ovat ristiriidassa neljän prosentin TKI-panostustavoitteen saavuttamisen kanssa. Leikkauksista pitää ehdottomasti luopua.

Hyvät kuulijat, seuraavaksi silmäys syksyn budjettiriihen asioihin

Hallituksen pitää arvioida viimeistään budjettiriihessä talouden tasapainottamista, velkaantumista sekä työllisyys- ja tuottavuustavoitteita. Nämä haasteet eivät ole poistuneet, pikemmin päinvastoin.

Tarvitsemme yli vaalikauden ulottuvan ohjelman verotuksen kokonaisuudistukseksi. Mielestämme sen painopisteen pitää olla työn tekemisen verotuksen keventämisessä. Uudistuksen aloittamisesta pitää tehdä päätös syksyn budjettiriihessä, kun kehysriihessä ei siitä päätetty.

TKI-panostusten lisäämisestä vallitsee yhteinen käsitys. Nyt tarvitaan yhteinen sitoutuminen tavoitteeseen ja keinoihin, joilla neljän prosentin BKT-osuuden saavutetaan. Budjettiriihessä syksyllä asia pitää linjata ja varautua myös rahoitukseen. On tietysti hiukan ongelmallista, että päätös voi venyä budjettiriihen jälkeen tehtäväksi, sillä parlamentaarisen työryhmän työ ulottuu syyskuun loppuun.

Jotta 4 prosentin BKT-osuuteen vuonna 2030 päästään, tarvitaan TKI-rahoituksen nostopolulla joka vuosi keskimäärin noin 600 miljoonaa euroa lisää, josta julkisen puolen osuus noin 200 miljoonaa euroa. Kun mietitään, mistä nuo rahat voisivat löytyä, vastausta voi hakea työllisyydestä. Työllisyysasteen nosto yhdellä prosenttiyksiköllä tuo nettona noin 900 miljoonaa euroa julkiseen talouteen, joten parin prosenttiyksikön nousu vastaisi suuruusluokaltaan julkisten TKI-panostusten lisäystä parilla miljardilla eurolla.

Jatkuvassa oppimisessa on edetty hyvään suuntaan, mutta konkretiaa puuttuu edelleen. Olemme ehdottaneet jatkuvaan oppimiseen konkreettisia toimia, kuten osaamisetelin käyttöönottoa ja työnantajan kustantaman työntekijän kouluttautumisen verovapautta 1 500 euroon asti. Näistä tulisi tehdä päätöksiä.

Budjettiriihessä pitää tehdä työelämä- ja työllisyystoimia. Työttömyysturvan uudistamista on jatkettava työllisyyttä ja kannustavuutta edistävämmäksi. Suhtaudumme avoimesti työttömyysturvan porrastamiseen.

Perhevapaaudistuskin kaipaa hiomista. Sitä pitää jatkaa uudistamalla lastenhoitotukijärjestelmä ja kehittämällä kotihoidon tukea työllisyyttä edistävään suuntaan.

EU:n elpymispaketti tärkeä kestäväälle kasvulle

Akava on vahvan eurooppalaisen yhteistyön kannattaja ja selkeästi EU-myönteinen. Olemme tuoneet esiin monin tavoin sitä, että Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman pitää lisätä kasvua, innovaatioita ja työllisyyttä. Esitimme, että elpymisen varoja suunnattaisiin hiilineutraalisuuteen, teknologiaan, tutkimukseen, infrahankkeisiin ja digitalisaatioon.

Teimme myös yhdessä muiden palkansaajakeskusjärjestöjen kanssa Akavan aloitteesta kannanoton EU:n elpymispaketin hyväksymisen merkityksestä. Toimme esille huolen hylkäämisen seurauksista ja korostimme, että elpymispaketti liittyy laajempaan kokonaisuuteen. Hyvä, että varsin erikoisten käänteiden jälkeen paketti hyväksytään eduskunnassa lopulta tänään.

Arvoisa liittokokousväki, lyhyesti hallitusohjelmavaikuttamisesta

Pian on aika kääntää katse seuraaviin eduskuntavaaleihin, jotka pidetään huhtikuussa vuonna 2023. Akavassa valmistaudumme jo hallitusohjelmavaikuttamiseen ja kokoamme ohjelmia vaikuttamistyötämme varten.

Akavan hallitus on hyväksynyt viime kuukausina talouspoliittisen ja osaamispoliittisen ohjelman. Osaamisohjelma on tuorein ohjelmamme, sillä se julkaistiin tänään. Luvassa on kasvuohjelma, veropoliittinen ohjelma sekä työllisyys- ja maahanmuuttolinjaukset ja työelämäohjelma. Näiden ohjelmien pohjalta valmistelemme hallitusohjelmataavoitteet, jotka hyväksytään ennen kesää 2022. Asiakirja on keskeinen vaikuttamisemme työkalu lähitulevaisuudessa.

Sitten muutama sana työmarkkinoiden muutoksista ja maalittamisesta

Otamme työn alle perusteellisen arvion työmarkkinajärjestelmän suurista muutoksista. Metsäteollisuuden ja Teknologiateollisuuden linjaukset tuovat epävakautta työmarkkinoille. Paikallisen sopimisen edistäminen on solmussa kuten tiedätte.

On parempi toimia ennakoivasti kuin tyytyä reagoimaan tapahtuneeseen. Pohdimme yhdessä jäsenliittojemme ja neuvottelujärjestöjemme kanssa, millä tavoin Akava-yhteisö voi olla aloitteellinen. Osa toimista liittyy lainsäädäntöön, osa sopimiseen.

Ennen kaikkea tarvitaan luottamusta osapuolten välille. Kaikilta vaaditaan ennakkoluulottomuutta ja vastaantuloa.

Olemme toimineet yhdessä liittojemme kanssa ja ottaneet vaikuttamisessa aiheeksemme työhön liittyvän häirinnän ja maalittamisen. Oikeusvaltiota uhkaava ilmiö kuormittaa lukuisia akavalaisia ja se on kriminalisoitava kirjaamalla se rikoslakiin.

Lyhyesti kuntavaaleista, jotka pidetään pian

Korostamme kuntavaalitavoitteissamme kuntien elinvoimaisuutta ja osaamista. Soteuudistuksen toteutumisen jälkeen kunnan ydintehtäviä ovat osaaminen ja koulutus sekä laajat sivistyspalvelut kulttuurista kirjastoihin.

Olemme edistäneet kuntavaalitavoitteiden toteutumista monin toimenpitein – olkoonkin, että kuntavaaliasiat ovat julkisessa keskustelussa hieman jääneet koronakriisin varjoon. Kuntavaalien siirto kesäkuulle taisi hieman taittaa vaali-intoa, mutta kuntavaalit ovat näissäkin oloissa erittäin tärkeitä monelle Akavan jäsenliitolle ja Akavalle.

Maakuntauudistuksen yhteydessä olemme olleet erittäin huolissamme maakuntaverosta. Maan hallitus suunnitteli, että maakuntaveron olisi säädetty vielä tällä vaalikaudella. Näin ei näyttäisi nyt tapahtuvan mutta meidän pitää olla tarkkana, ettei edellytyksiä maakuntaveron käyttöönotolle synny jatkossakaan. Olisi nimittäin melko varmaa, että kokonaisverorasitus kasvaisi, jos uusi veromuoto otettaisiin käyttöön.

Arvoisa liittokokousväki

Vaikka korotilanne on helpottunut, jälkihoito vaatii vielä paljon ponnisteluja meiltä kaikilta. Samanaikaisesti meidän on tehtävä työtä niin, että voimme siirtyä normaaliin toimintaan ja rakentaa uutta tulevaisuutta muun muassa osaamiseen ja koulutukseen panostamalla.

Sillä, millaisia ratkaisuja nyt ja lähivuosina teemme, on ratkaiseva merkitys sille, millainen Suomi meillä on 2030-luvulla.

Meidän on syytä kaikkia ratkaisuja tehtäessä miettiä, tekevätkö ne tulevaisuuden Suomesta korkean osaamisen maata – Suomea, joka on kilpailukyinen ja houkutteleva sekä kannustava.

Näen, että resepti kestävästä hyvinvoinnin rakentamiseen löytyy julkisen talouden kestävyysasteen lisäämisestä, talouden kasvupotentiaalin kehittämisestä ja työllisyysasteen reippaasta nostamisesta.

Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta ja sen rahoitus pelastetaan työllisyydellä. 78 prosentin työllisyysaste poistaisi kestävyysvajeen ja pääsisimme eroon julkisen sektorin alijäämästä. Tällöin ei olisi tarvetta pohtia leikkauksia tai lainata ylläpitääksemme nykytasosta hyvinvointiyhteiskuntaa.

Sellainen Suomi, joka on osaava, kannustava ja kilpailukykyinen on todellakin tavoittelemisen arvoinen.

Hyvät liittokokousedustajat,

Jatkamme Akavassa työtä korkeakoulutettujen, korkeakouluopiskelijoiden ja samalla koko yhteiskunnan hyväksi. Parhaat tulokset saavutamme jatkossakin, kun teemme työtä yhdessä koko Akava-yhteisön kesken.